

**ANALIZATORLARIDA KAMCHILIKLARI BOR BOLALAR.
KO'RISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALAR.**

Sattorova Mohira Amirqulovna

Axborot Texnologiyalari va Menejment Universiteti

Pedagogika kafedrası dotsenti, pedagogika

fanlar bo'yicha falsafa doktori

Rajabova Sevinch Mirzohidovna

Axborot texnologiyalar va menejment universiteti

Ijtimoiy fanlar fakulteti Maxsus pedagogika

Defektologiya yonalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolamni mazmuni shundan iboratki , Kòrishda nuqsoni bòlgan bolalarni koreksiya qilish va jamiyatga qòshish. Korreksion chora tadbirlar natijasida ularni hayotida òz òrnini toptirsh.

Kalit sòzlar: Albinizm, katarakta, glaukoma, traxoma, kriptoftalm, mikroblefaron, koloboma, miopiya, gipermetropiya, astigmatizm, refraksiya, nistagm, ritmik, kòrish nervi atrofiyasi, afaksiya, oftalmolog, koreksiya, pigmentli retinit, distrofiyasi, toksoplazmoz.

Kòrish bolaning hayotiy faoliyatida va rivojlanishida muhim ahamiyatga ega . Kòrish analizatori yordamida duyoni idrok - etish bolaning ruhiy rivojlanlanishida muhim ahamiyatga ega. Atrof - muhit haqidagi eng kuchli taassurotlar kòz bilan idrok etiladi. Bola kòrish qobilyati orqali narsalarning rangi , shakli , hajmi , harakati, uzoq yaqinligi, fazodagi òrni haqida tasavvurga ega. Tiflopsixologiyada ikki turlicha yònalgan jarayon - kòrishda nuqsoni bòlganlarni nisbatan chuqur differensiatsiyalash :

total kòzi ojiz ; yoruĝlikni his qiladigan kòzi ojiz ; qoldikli kòrishga ega kòzi ojiz ; chuqur zaif kòruvchi ; zaif kòruvchi. Bunday tendensiyalar ko'rishda nuqsoni bòlgan bolalarning psixologik tavsifiga ta'sir òtkazadi , kòrish patalogiyasi turli shakllairning bolalarning psixik rivojlanishiga ta'sir darajasi va kuchini , shuningdek yakka tartibda ishlaganda va maxsus korreksiyalash mashĝulotlarida ularni kompesatsiyalash imkoniyatlarini belgilaydi. Kòrishga aloqador nuqsonlar kelib chiqish sabablariga kòra tuĝma va orttirilgan bòladi. Tuĝma nuqsonlar sabablari orasida irsiy kasalliklar (masalan, tuĝma kataraktaning ba'zi shakllari va boshqalar), xomilador ayolning topsoklazmoz , qizilcha kasaliklari bilan oĝrishi , xomila kòrish organlarning embrional rivojlanish paytda zararlanishi , miya òsmasi va shu kabi kasalliklar katta rol òynaydi.

Kòrishda nuqsoni bòlgan bolalar kòruv òtkirriga kòra 2 turga bòlinadi :

1. Total kòrlar - kòrish òtkirrigi 0.

2. Qisman kòrlar. Kòrish òtkirrigi 0,05 gacha. Mashĝulotlarda ular asosan òquv materializing sezish , eshitish idroki asosida òzlashtiradilar. Brayl tizimi bòyicha o'qiydi va yozadilar. Ba'zi bir bolalar saqlangan kòrish imkoniyatidan o'qish va yozishda foydalanishlari mumkin.

Zaif kòruvchilar kòrish òtkirriga ko'ra quyidagicha turga bòlinadi.

1. Kòruv òtkirrigi 0,05 dan 0,1 gacha

2. Kòruv òtkirrigi 0, 1 dan 0, 2 gacha

3. Kòruv òtkirrigi 0, 2dan 0, 4 gacha

Kòrish òtkirrigi pastligi bilan bir qatorda ayrim bolalarda ko'rish maydoni today gang, fazoviy idrok buzilgan bòlishi ham mumkin. (Kòrish òtkirrigi 0, 1 bòlgan bolalar). Bularning barchasi òquv materiallarni idrok etish, òzlashtirishga salary ta'sir kòrsatadi. Zaif kòruvchi bolalar maxsus sharoitda , maxsus usul , uskunalar , texnik va optik vositalar yordamida òqitilishi maqsadga muvofiqdir. Ularga ta'lim - tarbiya

berish jarayonida ko'ruv idrokini rivojlantirishga alohida alohida ahamiyat beriladi. Kòrishdagi nuqsonlar bolaning ruxiy , jismoniy rivojlanishida ikkilamchi nuqsonlar kelib chiqishiga olib keladi. Kòrishda nuqsoni bòlgan bolalar va kattalarning ta'limi va tarbiyasini tashkil etishni òrganuvchi ilmiy ta'limotlarni òrganuvchi fan tiflopedagogika fani hisonlanadi. Kòrishning zaiflashuvi sabablari:

1.Albinizm - odamlarning terida , kòzda, sochda rangning (pigmentning) bòlmasligi bilan tug'ilish. Ularda rangsiz teri va juda yorqin oq - sariq soch bòlishi mumkin odatiy yetnik gruppalardan tashqari. Albinizm kòruv faoliyatiga ta'sir qiladi.

2.Katarakta - bu kòz linzalarining xiralashuvi oqibatida yorqin kòrishni qiyinlashtiradi. Katarakta kòp hollarda bir necha sabablar bilan bog'liq. Kòp bolalar katarakta bilan tug'iladi. Katarakta kòzdagi qizarishlar, shishlar, va boshqa kòz kasalliklaridan bòlishi mumkin. Bunda bolaning kòzi odatdagidan kichikroq bòladi. Homiladorlik davridagi infeksiyalar ham kataraktaga sabab bòlishi mumkin.

3.Diabetga aloqador kòz kasalligi. Kòp davlatlarda kòrish zaiflashuvining asosiy sababchisi sifatida kòrsatiladi. Bunda glaukoma , katarakta , diabetik retionapiya kelib chiqishi mumkin.

4.Glaukoma - kòruv nervi miyaga ma'lumotni beradi. U shikastlanganda kòzda bosim oshadi. Kòzlarning tògri ishlashi ularning shaklini ushlab qolishi soğlom bòlishi uchun bosim ma'lum miqdorda bòlishi kerak. Bosim juda yuqori bòlsa bolada quyosh yoki yorqin nurlarda noqulaylik kuzatilishi, bolada g'ilaylik bòlishi (bolaning kòzlari turli tomonga qarashi) yoki "dangasa kòz" (bir kòzning boshqasiga qaraganda kuchsizligi) ning bòlishi va kòz yoshlanishi mumkin.

5. Daryo kòrlik . Daryo bòyida yashaydigan qora pashsha tomonidan yuqadigan , kòzlarning hamma ichki tòqimalari zararlanib , qon ketishi , qizarish , shish , va boshqa yakuniy asoratlar bòlsa kòrlikka olib beradi. Ta'siriga uchragan kishilarning 99 % Afirikada , 1 % Yaman, Meksika, Guatemala, Ekavator , Kolumbiya , Venusuellada

yashaydi. Astigmatism bilan yoki astigmatizmsiz keladigan miopiyalar yaqinda korish gipermetropiyalar uzoqdan kòrish kiradi.

6. Pigmentli retinet retinetli kasallik . Birinchi belgisi, yerda bolalikda salary ta'sir bilan ròy beradi. Qorongida kuchsiz kòradi va ko'rish maydoni torayishni boshlaydi. Pigmentli retinit turmushda va oilaviy hayotda uchraydigan eng odatiy kòz kasalligidir.

7. Traxoma . Chivinlar orqali yuqadigan kasallik. Bunda ko'zdan infeksiya ajralib chiqadi. Bir necha yillardan keyin infeksiya takrorlanadi , kòzning ichida chandigarh bòlishi , qovoqlar oğrishi , kòzi ojizlikka ham olib kelishi mumkin. Kòrishida nuqsoni bòlgan bolaning ijtimoiylashuvini stimulash uning ijtimoiy tajribasini boyitish kishilar bilan muloqot va birgalikdagi bòlgan faoliyatga tayyorlash ,madaniy qadriyatlarga , madaniy hayotda faol ishtirok etishga òrgatish . Esthetic tushunchalar va tamoyillar bilan tanishtirish davomida ahloqiy ongni tarbiyalash , Burch va mas' uliyat hislarini mustahkamlash. V. Gauyi ((1745 - 1822) tiflopedagogika va fanning va kòrishida nuqsoni bòlgan shaxslarni òqitishning asoschisi hisoblanadi, uning maslakdoshi va izdoshi , fransuz pedagogi D.Didro Fransiya va Rossiyadagi kòrinishida nuqsoni bòlgan shaxslar uchun mòljallangan ilk ta'lim muassasalarining asoschisidir. Tiflopedagogikada kòzi ojiz bolalar kòr (sòqir) , yaxshi kòra olmaydigan kòzi xira , zaif kòruvchi bolalar guruhiga bòlinadi. Kòr bolalarning kòrish qobilyati keskin kamaygan (total kòrlik) yoki korreksiya qòllanilganida (kòzoynak tutilganida) ham kòrish òtkirligi 0. 04 gacha pasaygan , ya'ni bunday bolalar amalda kòr bòladi. Zaif kòruvchi bolalarda kòrish òtkirligi 0.05 dan 0.4 gacha bòlishi mumkin. Bunday bolalar tevarak atrofni kòrish analizatori orqali idrok etadi. Kòrishga aloqador nuqsonlar kelib chiqish sabablariga kòra tuğma va orttirilgan bòladi. Tuğma nuqsonlar sabablari orasida irsiy kasalliklar (masalan , tuğma kataraktaning ba'zi shakllari va boshqalar) homilador ayolning topsoklazmoz qizilcha kasalliklari bilan òğrishi , xomila kòrish organlarning embrional rivojlanish paytda zararlanishi, miya òsmasi va shu kabi kasalliklar katta rol òynaydi. Orttirilgan kòrish nuqsonlari hozirgi kunda nisbatan kam uchraydi. Aholida davolash- profilaktika, oftalmologiya yordamining yaxshilanganligi

tibbiy sohasida katta yutuqlar qòlga kiritilganligi munosabati bilan zaif kòruvchi bolalar ancha kamaydi. Traxoma, chechak , sòzak , kòz sili, skarlatina , va boshqa kasalliklar oqibatida bolalarning koz yoki zaif kòruvchi bòlib qolish hodisalari deyarli tamomila barham berildi. Yosh gòdaklarda ba'zan kòzga oid tuğma nuqsonlar ham uchraydi: kriptoftalm - kòz olmasi , qovoqlarning tuğilishidan rivojlanmay qolgani; mikrobefaron - kòz qovoqlar kaltaligi tufayli kòzning yumilmay turishi , koloboma - kòz qovoqlarning nuqsonli va boshqalar shular jumlasidandir. Bunday kasalliklarni kòpchiligini jarrohlik yòli bilan davolab ularni bartaraf etsa bòladi. Kòrish nuqsonlarining eng kòp tarqalgan shakllaridan biri refraksiya alohida yordamga muhtojlaridir. Ularga yaqin ko'rish (miopiya) ning turli darajasi , gipermetropiya , uzoqni kòrish yoki yaqin kòrish astigmatizmi kiradi.

Refraksiya alohida yordamga muhtojlari, ya'ni nurlarni sindiruvchi focus kòzi turi oldida bòladi. Yaqin ko'rishda bola uzoqdagi buyumlarni noaniq kòradi. Yaqin kòrishda xarita , jadvallar , sayr vaqtida uzoqdagi buyumlarni kuzatish , òqish , yozish , mehmatalarida bajariladigan ishlar rasmlarni òzlashtirishda qiyinchiliklar kuzatiladi. Yaqin kòrishda kòzoynak yodamida tògírlanadi. Yaqin kòruvchi bolalarga boshni uzoq egib turish , tez engashtirish , oğir kòtarish , tana silkinishlari , mayda obyektlar bilan uzoq ishlash taqiqlanadi. Uzluksiz ish 15 daqiqa . Xira yoruğlik man etiladi.

Uzoqdan kòrish - kòzdan yiroqroq kòradi , kòzga yaqin buyumlarni idrok etishda qiynaladi. Bunday bolalar mayda obyektlarni kòrib òrganishga mòljallangan darslarda juda qiynaladi va òqish , yozish , tarqatma , material bilan ishlashda qiyinchilikka uchraydilar. Uzoqdan kòrish maxsus korreksiya kòzoynaklari bilan tògírlanishi mumkin. Ularga jismoniy vazifalarni bajarish taqiqlanmaydi.

Nistagm - kòzning beixtiyor ritmik takrorlanuvchi harakatlari. Kòzning ortiqcha harakatlari natijasida kòrilayotgan tasvir yoyilib kòrinadi. Nistagm bola kòrayotgan obyektga kòrish diqqatini jamlashga qiynaladi. Bu qiyinchiliklar ayniqsa harakatdagi dynamic idrokni qiyinlashtiradi.

Astigmatizmda kòpincha uzoq va yaqindan kòrishning buzilishi qòshilib keladi. Shox pardoning shakli buzilishi natijasida nurlar notògri sindiriladi. Astigmatizmi bor bolalar tòr pardasida vertikal, gorizontal va boshqa yònalishdagi qiyshiq idrok kuzatiladi va natijada notògri tasvir paydo bòladi. Kòrish nuqsonlarining yana boshqa shallariga katarakta , kòrish nervi atrofiyasi , albinizm , mikroftalm, va boshqa bir qator kasalliklarni kiritish mumkin.

Xulosa

Ushbu maqolada kòrish analizatorlarida kamchiliklari bor , va kòrish analizatorlariga oid kasalliklar, va ko'rishda nuqsoni bor va zaif kòruvchilar haqida tòliq ma'lumotlar berib òtildi .

Foydalanilgan adabiyotlar

1. V . Gayui (1745 - 1822) tiflopedagogika fanining va kòrishida nuqsoni bòlgan shaxslarni oqitishning asoschisi hisoblanadi.
2. D.Didro Fransiya va Rossiyadagi kòrishida nuqsoni bòlgan shaxslar uchun mòljallangan ilk ta'lim muassasalarining asoschisidir.
3. L. Brayl relefli yozuvning olti nuqtali tizmini yaratgan.
4. Ye. B. Rankings ranglarni farqlashning tuğma va orttirilgan shakllari .
5. Sh. Xalilova 2005 - yil " Kòrishida nuqsoni bòlgan bolalar tafakkur xususiyatlari" mavzusida.